

Eduskunnan talousvaliokunnalle

TaV@eduskunta.fi

Asia: VNS 9/2025 vp

KIRJALLINEN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA: KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN ILMASTOSUUNNITELMA

Kuluttajaliitto ry (jälj. ”Kuluttajaliitto”) kiittää mahdollisuudesta antaa eduskunnan talousvaliokunnalle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Kuluttajaliitto yhtyy lausuntopalautteessa korostuneisiin huoliin suunnitelman riittävydestä ja kunnianhimon tasosta, vaikutusarvioinnin puutteista sekä siitä, että esitetyt toimet eivät nykyisellään takaa päästövähennystavoitteiden saavuttamista. Kuluttajaliiton näkee, että suunnitelmaa tulisi vahvistaa kunnianhimoisemmilla ja sosiaalisesti oikeudenmukaisemmilla toimilla, jotka tukevat erityisesti niitä kuluttajia ja alueita, joiden mahdollisuudet vähäpäästöisiin ratkaisuihin ovat rajalliset.

Kuluttajaliitto huomauttaa, että kuluttajien taloudellinen tilanne on viime vuosien aikana heikentynyt tavalla, joka muodostaa merkittävän reunaehdon ilmastotoimien hyväksyttävyydelle ja toteuttamiskelpoisuudelle. Kuluttajaliiton syyskuussa 2025 teettämän kuluttajaselvityksen (Aula Research 2025, N=1021) mukaan 37 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että heidän taloudellinen tilanteensa on entisestään huonontunut vuoden takaisesta. Muutos näkyy erityisesti jo valmiiksi pienituloisten keskuudessa, joista jopa noin puolet koki taloutensa huonontuneen.

Kuluttajaliiton alkuvuonna 2025 teettämän kuluttajakyselyn (Aula Research 2025, N=1149) vastaajista 24 prosenttia arvioi, etteivät heidän kotitaloutensa kustannukset voi nousta lainkaan ilman, että he ajautuvat taloudelliseen ahdinkoon. Kotitalouksien kaventunut taloudellinen liikkumavara näkyy erityisesti energian hinnan nousun vaikutuksissa. 40 prosenttia kyselyn vastaajista arvioi, että vakituisen asunnon sähkön hinta on vaikuttanut erittäin tai jokseenkin paljon heidän kotitaloutensa taloudelliseen tilanteeseen vuoden 2024 jälkimmäisellä puolikkaalla. On erityisen huolestuttavaa, että kotitaloudet ovat joutuneet säästämään perustarpeista, kuten saunomisesta, lämmityksestä ja jopa peseytymisestä, mikä kertoo siitä, että taloudellinen liikkumavara on monilla jo käytetty. Tämä kehitys korostaa tarvetta suunnitella ilmastotoimet niin, etteivät ne lisää haavoittuvien ryhmien kustannuksia tai heikennä heidän mahdollisuuksiaan kohtuulliseen elämään.

Erityisesti liikenteen ja lämmityksen kustannusvaikutukset osuvat tyypillisesti pienituloisiin, lapsiperheisiin ja haja-asutusalueilla asuviin, joilla ei ole tosiasiallisesti mahdollisuutta valita vähäpäästöisempiä vaihtoehtoja ilman julkista tukea. Esimerkiksi sähköautojen tukijärjestelmät hyödyttävät useimmiten keski- ja hyvätuloisia, koska pienituloisilla ei välttämättä ole mahdollisuutta tehdä investointeja, vaikka tukia tarjottaisiin merkittäviäkin summia. Kuluttajaliitto katsoo, että liikenteen tukijärjestelmien kehitykseen tulisi kiinnittää vielä enemmän huomiota niin, että ne huomioivat paremmin ne kansalaiset, joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia suuriin investointeihin. Tämä pitää ottaa huomioon erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joissa julkinen

liikenne sekä kävely- ja pyöräilyinfrastruktuuri ovat erityisen rajallisia.

Kuluttajaliitto myös korostaa edelleen, että rahoitusmahdollisuudet kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin kehittämiseksi tulisi tarkentaa ja sitoutua toimenpiteisiin, mikäli ne ovat SCF:n puitteissa mahdollisia. Kuluttajaliitto pitää myös tärkeänä, että kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimien vaikutuksia seurataan ja arvioidaan järjestelmällisesti, jotta voidaan varmistaa toimenpiteiden kohdentuminen ja todellinen vaikuttavuus liikenneköyhyyden vähentämisessä.

Rakennusten erillislämmityksen osalta Kuluttajaliitto pitää erittäin tärkeänä, että siirtymää fossiilisista lämmitysmuodoista tuetaan myös jatkossa riittävillä tukitoimilla. Öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen tuki on ollut toimiva, ja sen jatkuminen on kuluttajien kannalta tärkeää. Kuluttajaliitto korostaa, että tukijärjestelmien äkilliset muutokset heikentäisivät kotitalouksien mahdollisuuksia suunnitella pitkäjänteisiä investointeja, etenkin, kun kotitalouksien taloudellinen epävarmuus on kasvanut.

Kuluttajaliitto katsoo, että kulutuksen hiilijalanjälkeä koskeva toimenpidekokonaisuus jää edelleen liian yleiselle tasolle eikä tuo riittäviä taloudellisia ohjauskeinoja muutoksen vauhdittamiseksi. Myös tämän osa-alueen vaikutustenarviointia kuluttajien kannalta tulisi tarkentaa.

Kuluttajaliitto pitää ylipäättään ongelmallisena sitä, että suunnitelman vaikutusarvioinnit suhteessa kuluttajiin ovat puutteellisia. Suunnitelmassa ei arvioida tarvittavalla tarkkuudella erikseen eri tuloluokkien tai maantieteellisten alueiden välisiä eroja, vaikka ilmastotoimien kustannusvaikutukset kohdistuvat eri väestöryhmiin ja alueisiin hyvin eri tavoin. Suunnitelman tulee varmistaa, että siirtymä kohti vähäpäästöistä yhteiskuntaa on kaikkien saavutettavissa tulotasosta, asuinpaikasta ja elämäntilanteesta riippumatta.

Helsingissä 5.2.2026

Kuluttajaliitto ry

Viivi Kuosa, juristi, OTM